

Nr 73.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension
åt slöjdläraren vid Önnestads folkhögskola A. J. Nilsson;
given Stockholms slott den 31 januari 1913.*

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgiva,

att slöjdläraren vid Önnestads folkhögskola Anders Johan Nilsson må från och med månaden näst efter den, i vilken han blivit entledigad från sin lärarbefattning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till ett belopp av 265 kronor årligen.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 januari 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRNSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde härefter:

Pension åt
slöjdläraren
A. J. Nilsson.

I en den 12 mars 1912 dagtecknad skrift har ordföranden i styrelsen för Önnestads folkhögskola A. Berg von Linde å nämnda styrelses vägnar hos Kungl. Maj:t anhållit om avlåtande av proposition till Riksdagen angående pension åt läraren i slöjd vid sagda skola A. J. Nilsson, vilken med hänsyn till bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 28 juni 1907 angående delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt för lärarpersonalen vid folkhögskolorna icke äger rätt till pension från berörda anstalt.

Till stöd för ansökningen har anförts:

Såsom av bilagda meritförteckning framgår, har Nilsson sedan år 1880 varit anställd som lärare och verkstadsföreståndare vid den i förening med Önnestads folkhög-

skola sedan år 1876 upprättade Kristianstads läns centralslöjdskola. Från år 1882 och intill dessa kursers upphörande år 1901 har han dessutom lett arbetsundervisningen vid det under denna tid här befintliga Skånes slöjdlärarseminarium, som haft till uppgift att för de båda skånska länen utbilda folkskollärare till skickliga slöjdledare. Dessa kurser hava under nämnda tid handlett ej mindre än 330 folkskollärare i kurser om två månaders längd.

Nilsson kvarstår alltjämt i sin befattning som folkhögskolans slöjdlärare, ehuru han nyligen på grund av svår ögonsjukdom varit nödsakad att avbryta sin undervisning och, med ställande av vikarie, resa till Lunds lasarets ögonavdelning för behandling.

Nilsson fyller den 4 april 1912 70 år och blir, mänskligt att se, hädanefter oförmögen att försörja sig genom arbete. Då han dessutom saknar egna nämnvärda tillgångar och sannolikt med fördärvad synförmåga blir hänvisad till behov av särskild persons vård, är ogift och i saknad av anhöriga, lämpade att kunna taga honom om hand, synas hans iråkade omständigheter vara i hög grad ömmande.

Visserligen har skolans garantiförening redan tidigare beslutat att vid behov tilldela Nilsson en års pension av 350 kronor av för ändamålet avsatta medel, men då garantiföreningens medel äro i hög grad begränsade och hårt anlitade för nödiga omkostnader vid skoldriften och därför ej tåla ytterligare förhöjning av nämnda belopp och då Nilssons tjänstgöring varit av så allmänt gagnande art, ej minst, ehuru indirekt, för folkskolans verksamhet, är det som skolans styrelse vågar hänvända sig till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan om pensions beviljande, stödande än vidare denna sin anhållan vid det faktum, att Nilsson på ett alldeles ovanligt nitiskt, plikt-troget och om stor skicklighet vittnande sätt under alla dessa år oavbrutet, utan tjänstledighet, fullgjort sina tjänstäligganden och att han genom sin exemplariska vandel i hög grad varit ett föredöme för de ungdomsskaror, som under årens lopp kommit i beröring med honom.

Med hänsyn till ovau påpekade omständigheter och den ovanligt hjälplösa belägenhet, en så trogen arbetare på undervisningens fält iråkat i sin sena ålderdom, vågar sålunda styrelsen i underdånighet hemställa att Kungl. Maj:t täcktes åt slöjdläraren vid Önnestads folkhögskola A. J. Nilsson under hans återstående livstid bevilja eu årlig pension av åttahundra kronor.

Vid ansökningen var fogad, bland annat, meritförteckning för Nilsson, varav framgår, att han tjänstgjort som slöjdlärare under åren 1875—1880 i Fredrikshald, åren 1877—1885 under somrarna i Karlskrona, från år 1880 vid Önnestads folkhögskola samt åren 1882—1901 vid Skånes slöjdlärarseminarium. Därjämte åtföljdes ansökningen av ett intyg, avgivet av förre föreståndaren för Önnestads folkhögskola T. W. T. Bolinder, varur må anföras:

Beträffande Nilsson, som fortfarande fungerade i sin lärarverksamhet vid den egentliga slöjdskolan, då Bolinder år 1908 frånträdde sin dittills innehavda föreståndarbefattning vid Önnestads folkhögskola och därunder hörande avdelningar, vore det ett nöje och en plikt att betyga, att under de av ingen tjänstledighet avbrutna 28 år, som Bolinder och Nilsson samarbetat, Nilsson med aldrig svikande trohet fullgjort sina tjänstäligganden. Med stor praktisk insikt och förmåga samt en särdeles framstående, numera mindre vanligt förekommande yrkesskicklighet och noggrannhet i utförandet

hade Nilsson städse förenat mycket nit samt stor punktlighet och ihärdighet i sin tjänstutövning, varjämte han alltid ådagalagt ett värdigt, anspråkslöst och exemplariskt leverne.

Då Nilsson nu, efter uppnådda 70 levnadsår och ensamt åt denna läroanstalt ägnade 32 tjänstår, genom iråkad ögonsjukdom befunne sig i sådan belägenhet, att han, enligt läkares utlåtande, med all sannolikhet komme att helt förlora sin synförmåga under sina återstående dagar, ville Boliuder på det livligaste förena sig i den föreliggande petitionen om åtgärder för beredande av någon pension åt den därav förtjänte och i stort behov varande mannen.

I en senare ingiven skrift har folkhögskolestyrelsens ordförande meddelat, att Nilsson under maj 1912 fått sitt ena öga uttaget, vadan han numera, i besittning av blott ett i hög grad försvagat öga, endast med stor svårighet kan vägleda sig och så gott som fullständigt är urståndsatt att läsa och skriva.

Vidare har från förutvarande elever vid Önnestads slöjdlärarseminarium i ärendet till Kungl. Maj:t ingivits en så lydande framställning:

Undertecknade, tjänstgörande eller pensionerade folkskollärare, f. d. elever till slöjdläraren A. J. Nilsson vid Önnestads slöjdlärarseminarium, hava oss bekant, att styrelsen för Önnestads folkhögskola till Kungl. Maj:t ingivit underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t måtte bereda en årlig pension åt ovannämnda Nilsson. Vi föreställa oss, att en opinionsyttring från vår sida möjligen i någon mån skulle kunna styrka den motivering, som i den redan ingivna ansökan förebragts, och då den tanken, att vår gamle avhållne och skicklige slöjdlärare, sedan han av ålderdom och sjukdom numera blivit urståndsatt att genom arbete förtjäna sitt bröd, icke av det allmänna, trots han uppenbarligen därav är i stort behov, tillerkänts någon som helst pension, är oss synnerligen pinsam, våga vi på det livligaste vädja till Kungl. Maj:t att, i den form som kan synas mest lämplig, bereda Nilsson den ekonomiska trygghet för hans återstående dagar, som han i hög grad gjort sig förtjänt utav. Vi tillåta oss ytterligare påpeka, att Nilssons verksamhet som lärare vid slöjdseminariet väl kan anses ligga inom ett område, som berättigar beviljandet av pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, varjämte man ej behöver befara, att beviljandet av en dylik pension skulle medföra några vittgående konsekvenser, i det att i hela landet näppeligen torde finnas någon annan person, som för en pensionsansökan kan åberopa samma grunder, som här föreligga.

Denna framställning är undertecknad av 95 nuvarande eller pensionerade folkskollärare.

Över ansökningen har yttrande infordrats från direktionen över dövstumslärarnas pensionsanstalt, vilken allenast erinrat därom, att Nilsson i enlighet med de för nämnda pensionsanstalt gällande bestämmelserna är utesluten från möjligheten att bliva delägare i anstalten och således även från att kunna därifrån undfå pension.

Statskontoret har efter erhållen remiss i ärendet anfört:

Den kommitté, som på sin tid hade att avgiva förslag angående dövstumläraernas pensionering, yttrade bland annat:

»Vidkommande mera tillfälligt anställda lärarbiträden samt särskilda lärare i övningsämnen och slöjd har den jämförelsevis lösa ställning, dessa intaga till dövstumundervisningen, för kommittén utgjort full anledning att anse dem icke böra innefattas i den nu ifrågasatta pensioneringen.

Därest emellertid någon sådan person skulle efter långt och nitiskt arbete i dövstumskolans tjänst befinnas vara i behov av understöd på sin ålderdom, vågar kommittén antaga, att vederbörande skoldistrikt ej lärar underlåta att bringa honom den hjälp, som må anses erforderlig.»

I anslutning härtill erhöll reglementsförslaget § 1 den lydelse, att från pensionsanstalten uteslötos: »särskilda lärare eller lärarinnor i övningsämnen eller slöjd». Så skedde även i det sedermera antagna reglementet av den 30 augusti 1905.

Då fråga uppstod att bereda lärarpersonalen vid folkhögskolorna delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt, anbefalldes en utredning under förutsättning, bland annat, att delaktigheten icke skulle avse »särskilda lärare i övningsämnen eller slöjd»; och dessa lärare blevo också genom kungl. kungörelsen den 28 juni 1907 därifrån uteslutna.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit måste det hos statskontoret väcka betänkligheter att för Nilsson hemställa om någon statspension. Skulle Kungl. Maj:t icke desto mindre, i betraktande av det långvariga, plikttrogna och särdeles väl vitsordade arbete, Nilsson nedlagt i folkhögskolans tjänst, finna gott framlägga nådig proposition till Riksdagen om pension åt Nilsson, lärar, vid bestämmande av pensionsbeloppets storlek, avseende böra fästas därvid, att Nilsson, även om han kunnat vinna delaktighet i dövstumläraernas pensionsanstalt, icke skulle kunnat därifrån erhålla högre pension än 75 procent av sitt delaktighetsbelopp i anstalten.

Enligt meddelande från styrelsen för Önnestads folkhögskola har Nilsson under de 10 sistförflutna åren såsom slöjdlärare vid skolan uppburit en årlig kontant avlöning av 820 kronor, vilket, för den händelse han kunnat vinna inträde i pensionsanstalten under samma villkor som andra lärare vid folkhögskolor, skulle hava utgjort hans delaktighetsbelopp; och skulle han i sådant fall kunnat vid 65 levnads- och 30 tjänstår erhålla en till högst 615 kronor uppgående pension.

Emellertid har Önnestads folkhögskolas garantiförening utfäst sig att till Nilsson årligen utbetala ett understöd av 350 kronor, vid vilket förhållande en möjligen beviljad pension från statsverket icke torde böra bestämmas till högre belopp, än att densamma jämte den årliga summa, som av ovannämnda garantiförening tillförsäkrats Nilsson, uppgår till 615 kronor.

Såsom statskontoret framhållit, måste det väcka betänklighet att ifrågasätta pension för en person, tillhörande en grupp av tjänstemän, som uttryckligen är utesluten från delaktighet i den pensionsanstalt, densamma närmast skulle tillhöra. Vad här ifrågakomna fall angår föreligger emellertid en omständighet, som synes ägnad att i någon mån minska betänkligheten. Liksom lärarna i slöjd vid folkhögskolor hava också motsvarande

Departementschefen.

lärare vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolorna tidigare varit uteslutna från rätt till pension. Genom beslut av 1912 års Riksdag har emellertid sådan rätt beretts sistnämnda lärare från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Detta oaktat torde säregna och synnerligen behjärtansvärda omständigheter böra föreligga, för att ett undantag i fråga om de för slöjdlärare vid folkhögskolorna lagstadgade förhållandena skall kunna anses tillrådligt. De upplysningar, som i det föregående meddelats om den här ifrågavarande läraren och hans verksamhet, synas mig giva vid handen, att så är förhållandet i föreliggande fall. Såväl de av hans förmän avgivna intygen som den stora anslutningen från hans lärjungars sida till den till hans förmän ingivna petitionen torde bära ojävaktigt vittne om att det här gäller en med sällsynt trohet och skicklighet fullgjord långvarig lärargärning, vars betydelse för den allmänna folkbildningen torde sträcka sig ganska vida. Tages därjämte hänsyn till den gamle lärarens olycksöde att på ålderns dagar hava blivit nästan fullständigt blind, synes mig här föreligga ett fall, där hänsyn till de behjärtansvärda omständigheterna kan få tala utan att behöva nedtystas av farhågan för vittgående konsekvenser.

Vad angår det belopp, till vilket pensionen för den ifrågavarande läraren må bestämmas, anser jag mig, ehuru jag hellre skulle velat förorda ett högre belopp, icke kunna gå utöver vad statskontoret härutinnan föreslagit.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgiva,

att slöjdläraren vid Önnestads folkhögskola Anders Johan Nilsson må från och med månaden näst efter den, i vilken han blivit entledigad från sin lärarbefattning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till ett belopp av 265 kronor årligen.

Denna av statsrådets övriga ledamöter understödda framställning behagade Hans Maj:t Konungen gilla; och skulle proposition i ämnet avlätas till Riksdagen av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. F. Högberg.